

AZ ÉN „FORRADALMAM”. SZÉKELYUDVARHELY

Lőrincz György

Az 1989-es év Romániájában mindenki Gorbacsov látogatásától várta a változásokat, de legnagyobb meglepetésünkre úgy tűnt, hogy nem hozott semmi látványos eredményt. (Ha nem tekintjük annak, hogy Ceaușescu megbotlott, s Gorbacsov fogta fel, hogy le ne zuhanjon a pulpitusról vezető lépcsőn.) Számunkra, magyarok számára viszont volt egy mellékszál is, ami a későbbiek folyamán az események központi eleme lett: a Tőkés László körüli történések.

Székelyudvarhelyről ekkor nagyon sok családból volt Temesváron egyetemista diák – részesei is voltak az eseményeknek –, így naponta jöttek a hírek az ottani eseményekről. Én például már 16-án este tudtam az ottani történésekről, ahogy valószínűleg sokan mások is. A Szabad-Európa Rádió is ekkor már nyíltan lázított. Mindez a városban úgy mutatkozott meg, hogy már november végétől az utcán és az üzletek előtti sorokban szinte mindenki nyíltan szidta a rendszert.

Járórcsoportok az utcán

Ezzel egyidőben a város utcáin megjelentek a csendőr(zsandár) és milicista közös járórcsoportok is (két milicista, két csendőr), gumibotokkal az oldalukon, szájkosaras kuttyakkal. Ez rövid idő után úgy változott, hogy a csendőröket és milicistákat szétválasztották, s munkásokat osztottak be melléjük, talán abból a megfontolásból is, hogy baj esetén így kevésbé lesznek kitéve az esetleges atrocitásnak. Megjegyzem, Székelyudvarhelyen, a forradalom napjáig nem történt semmilyen erőszak... Már napokkal előbb kiadták utasításba, hogy négy embernél több nem csoportosulhat, járhat együtt az utcán. Persze, nem tartotta be ezt sem senki. Ekkor következett Ceaușescu váratlan iráni látogatása, Temesváron ugyanakkor elkezdődött Tőkés László kilakoltatása. Az ottani eseményekkel párhuzamosan viszont már a hatalom kapkodása. Udvarhelyen is, mint máshol, a munkásörtségnek fegyvereket osztottak ki, igaz, töltények nélkül, majd, mielőtt sor került volna a töltények kiosztására, vissza is rendelték azokat.

Nem ítélik el a „horthystákat”

A vállalatok igazgatóit felszólították, ítélik el a temesvári horthysta, revizionista eseményeket. Ez már az első pillanattól dühöt, tiltakozást váltott ki Udvarhelyen. Egyes helyeken a munkások az események elítélése helyett szolidaritásukat fejezték ki a temesvári események résztvevőivel. Udvarhelyen a két nagyvállalat, a Techno és a Matricagyár örökös versenyben állt, s mikor a mieink, vagyis a Technosok megtudták, hogy a Matricagyár munkásai előző este szolidaritásukat fejezték ki a temesváriakkal, ők is másnapra szerveződni kezdtek. Elsőnek az történt, hogy reggel, az összes műhelyben leoltották a villanyt, s nem indították el a gépeket. Amikor mi, termékkövető diszpečserek hét órakor lementünk az esztergámműhelybe, hogy

a nyolcórás termelési gyűlésre összeérjük a délutáni és éjszakai termelési adatokat, síri csend és sötétség fogadott. Nem zúgtak, zakatoltak a gépek, mint általában. Álltak. És ekkor, a csenddel együtt fedeztük fel azt is, hogy nagyon sok gépen, a sűrű sötétben gyertyák, olajos kanócok pislákolnak. Nem kell mondanom: döbbenetes volt. (Itt jegyzem meg, hogy talán egy megvilágított felirat is volt ott, amelyen az állt: „A temesvári halottakért”! Igaz, nem vagyok biztos benne!).

Azon az éjszakán éjjel fél tizenkettőkor hallgattam a rádiót, s a Kossuth Rádió egy géppuska-sorozat hangját közvetítette valamelyik temesvári szállodából.

A nyolcórás gyűlés alatt – a főnök a gyűlésben volt, s mi ilyenkor minden reggel a lépcsőfeljáró melletti ablakban cigarettáztunk – fedeztük fel a Cérnagyárral szembeni tömbházak tetőszerkezetén a fegyvereket s az ott tébláboló embereket. Kilenc órakor a Techno munkásainak egy ötven-százfős csoportja kilépett a kapun. Néhányan, akik láttuk a katonákat, a csoportosulásról értesülve megpróbáltuk megállítani őket, nem sikerült. Lélegzetviasszafojtva vártuk, mi fog történni. A katonák ekkor még a tetőn voltak, de már valószínűleg új parancsot kaptak, nem lőttek. A munkások az utca teljes szélességét átfogva, kart karba öltve mentek a matricagyár felé, hogy az ottaniakkal egyesülve bemenjenek a városba.

A bukaresti események ismeretek. Amikor Mircea Dinescu fölszólította a tévében az embereket, hogy foglalják el a párt-székházakat, közintézményeket, más hivatalokat, a termelési osztályon lévő öt-hat fiatal mérnökkel elindultunk a municipiumi pártbizottság felé. A Küküllő partján mentünk be a központba, a városban csend volt. Olyannyira, hogy mi magunk is kételkedni kezdtünk, hogy jól hallottuk-e, amit hallottunk. Kiérve a főtérrre, az egyik Szászrégen mellől származó mérnök mindenképpen fel akart menni az elsőtitkárhoz, mi többiek lebeszéljük erről. Amikor a kapun jöttünk ki – mert az előtérbe bementünk –, a szálloda felől megjelent egy piros Dacia egy kivágott, címer nélküli zászlóval, s körözni kezdett a park körül. Dr. Kinda László volt.

Ekkor nekem eszembe jutott a nagyobbik fiam, aki, mert nem juttott be az egyetemre, a Mezőgazdasági Gépállomáson dolgozott (így egy évre halasztást kapott a katonaságtól). Elrohantam, hogy hazavigyem. Délután, amikor lementünk újra a főtérrre, már több

helyen is füstölögtek vagy égtek a gépkocsik. Ekkor már a főtér tele volt emberekkel. Delejes arcú, síró emberek zsúfolódtak a térre, ismeretlenek ölelkeztek, mások, teljesen idegenek itallal kínálták egymást. A Polgármesteri Hivatal teraszán többen szónokoltak, aztán megjelent Katona Ádám, s fölszólította a jelenlévőket, hogy énekeljék el a Székely Himnuszot. Énekeltek és sírt mindenki.

Ég a milícia épülete

Nemsokára híre kelt, hogy ég a milícia épülete. Dr. András Zoltánnal elmentünk, hogy megnézzük. Hatalmas lángcsóvák csaptak az égre.

Később azt suttogták, hogy azok gyújtották fel, akiknek titkolni valójuk volt. Valószínűleg lehetett is valóságtartalma ennek. Ekkor már kezdtek kivezetni az égő épületből az addig bentrekedt rendőröket, s eszembe jutott, hogy a vandalizmus megfékezése érdekében hívjuk az egyházfelekezetek papjait. (Ez valószínűleg másoknak is eszébe jutott). De már nem lehetett megfékezni az embereket. Néhányan felfedezték a Municipiumi Pártbizottság épületében a belső büfét, ott is kitört a rombolás. Még az anyakönyveket is kidobálták az ablakon. Az időközben megérkezett papoknak sikerült valamennyire megfékezni az indulatokat azzal, hogy imádkoztatni kezdték az embereket. Ahogy sötétedett, oszlani kezdett a tömeg. Hazamentem én is.

Megalakul az RMDSZ

Másnap reggel, kilenc körül megszólalt a telefon. Talán Domokos Géza irodájából hívtak, hogy szervezzük meg az RMDSZ helyi szervezetét. Amikor lementem a Városházára, már folyt a gyűlés. Az első dolog, amit hallottam, az volt, hogy Bodó Géza agrármérnök, Uborny Mihály korábbi elsőtitkár kérésére bejelentette, mint hajdan Gábor Áron: lesz hús! És lett.

Én is felálltam, s bejelentettem, milyen telefonértesítést kaptam.

A régi konspirációs időkből való Uborny Mihály az asztalnál ledermedt. Rám nézett, méghozzá úgy, hogy azóta sem felejttem el azt a pillanatot.

Katona Ádám időközben egy ívpapírral odajött hozzám, s rámutatott a papír közepére:

– Írd alá!

Én voltam az első.

– De hát miért a közepén? – kérdeztem.

– Rá kell írjuk majd a szöveget is!

A terem tele volt, s talán az esetleges megtorlástól félve, sen-

ki nem akarta a papírt aláírni. Végül, ott és akkor, öten kanyarítottuk oda a nevünket.

El kell mondanom azt is, az „események” átírása valakik által korán megkezdődött. Később már, mikor megláttam az alapító okiratot, nem én voltam az első. A második sem. Ahogy a többi, korábbi aláíró sem szerepelt az elsők között.

Valóban hosszú a hatalom emlékezete. Miért, miért nem, a fiamat, aki sosem volt büntetve, 1995-ben, az egyetem elvégzése után a topraisari büntetőezredhez vitték tisztiskolába. Az erdélyi írók közül, úgy tudom, még Pusztai János fia volt ott katona. Ahogy megönsült, el is hagyta az országot.

LAPSZÁMUNK SZERZŐI

Bálint Tamás (1985, Székelyudvarhely) költő, közgazdász
Berekméri Edmond (1972, Sáromberke) újságíró, pedagógus
Boda Edit (1975, Kolozsvár) költő, író
Bogdán László (1948, Sepsiszentgyörgy) költő, író, újságíró
Böszörményi Zoltán (1951, Arad) költő, író, szerkesztő
Czegő Zoltán (1938, Bukarest) költő, író, újságíró
Dimény H. Árpád (1977, Kézdivásárhely) újságíró, költő
Eszteró István (1941, Végvár) költő
Farkas Árpád (1944, Siménfalva) író, költő, műfordító
Ferenczes István (1945, Csikpálfalva) költő, író, újságíró
György Attila (1971, Csikszereda) író, újságíró, szerkesztő
Iancu Laura (1978, Magyarfalva) író, költő, néprajzkutató
Ilyés Krisztinka (1999, Keszthely) költő
Iochom István (1956, Déva) újságíró, közíró
Izer Janka (1996, Budapest) író, költő
Keszthelyi György (1955, Kolozsvár) költő, író
Király László (1943, Sóvárada) költő, író
Kuszálík Péter (1949, Kolozsvár) író, szerkesztő, publicista
Lakatos Mihály (1964, Székelyudvarhely) költő, író, műfordító
Lövetei Lázár László (1972, Lovéte) költő, műfordító, szerkesztő
Lőrincz György (1946, Kápolnásfalva) író, esszéista
Lőrincz P. Gabriella (1982, Beregszász) költő
Miklóssi Szabó István (1977, Sepsiszentgyörgy) író
Noszlopi Botond (1983, Csikszereda) költő, író, jogász
Pethő Lorand (1983, Bánffyhunrad) költő, műfordító
Ráday Zsófia (1999, Miskolc) költő
Regős Mátya (1994, Budapest) költő
Sántha Attila (1968, Kézdivásárhely) költő, író, irodalomtörténész
Shrek Tímea (1989, Beregszász) író, tanár
Simon Márta (1971, Gyergyóújfalu) író
Szabó Fanni (1999, Dombóvár) költő
Szabó Palócz Attila (1971, Zenta) költő, író, szerkesztő, színművész
Turczi István (1957, Tata) költő, író, műfordító, egyetemi tanár
Vári Fábrián László (1951, Tiszaújlak) költő, kritikus, műfordító
Zsidó Ferenc (1976, Székelyudvarhely) író, néprajzkutató

Lapszámunkat **Dávid Sándor** (1942, Székelyudvarhely) fotográfus műveivel illusztráltuk.

